

допомогою рухів тіла, обрисів, фарб, або за допомогою ряду звуків, що утворюють спів або гру на музичному інструменті» [1].

Використання різножанрового фольклору – зразків української народної творчості (пісень, казок, легенд, танців, драматичних творів, а також творів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва) в освітньому процесі сприятиме розвитку індивідуальних творчих здібностей дітей. У вихованні музичного смаку народно-пісенна класика може зіграти найбільшу роль.

Висновки. Отже, проблема розвитку індивідуальних творчих здібностей дітей залишається актуальною та має цілеспрямовано, системно і послідовно вирішуватись у діяльності вчителів закладів мистецької, загальної середньої та позашкільної освіти. В епоху відродження і збереження духовних витоків народу, його традиційної народної культури, необхідним є використання найкращих зразків українського фольклору як ефективних засобів виховання та розвитку індивідуальних здібностей молодого покоління.

Список використаних джерел

1. Коханик І. М. Українське музикознавство на зламі століть. Київ: Музична Україна, 2002.
2. Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. Київ, 1993.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ. 1969.

Ганішева Лариса,
викладачка Комунального закладу
початкової спеціалізованої освіти
«Мистецька школа №5» (м. Одеса)

ТРАНСПОНУВАННЯ У КЛАСІ ФОРТЕПІАНО

Анотація. У статті визначається важливість транспонування в класі фортепіано для музичного розвитку учня закладу початкової спеціалізованої освіти. На основі власного педагогічного досвіду автора статті пропонується алгоритм транспонування за слухом і за нотами.

Ключові слова: транспонування, тональність, транспонування за слухом, транспонування за нотами.

Навчання у закладі початкової спеціалізованої мистецької освіти передбачає оволодіння музичним інструментом. Проте це не тільки вміння читати нотний текст, мати сформовані метро-ритмічні відчуття, володіти аплікатурними, динамічними, технічними навичками, але й уміти читати з листа, транспонувати тощо.

Транспонування – це не самоціль, а метод становлення учня. Воно сприяє інтенсивному розвитку музичного мислення, слуху, пам'яті; практичному засвоєнню різних тональностей та музично-теоретичних понять; розвиває технічні можливості учня; може стати основою для розвитку і удосконалення навичок вільного імпровізування. Долучення учнів до транспонування має носити системний характер (рекомендується проводити таку роботу двічі на тиждень) і бажаним є наявність в учня певного запасу музичних уявлень.

Перехід в іншу тональність пов'язаний зі зміною топографії клавіш і досить серйозною перебудовою системи пристосувальних рухів рук, необхідних для виконання однієї і тієї ж музичної фактури. Це виключає можливість суто моторного неконтрольованого виконання і підвищує роботу слуху та інтелектуального аналізу.

Навички транспонування слід розвивати двома способами: на слух і за нотами. Транспонування за слухом переважає на початковому етапі навчання і являє собою своєрідний підбір за слухом. Процес має бути націлений на усвідомлення тональностей. Коли тональності засвоєні, можна переходити до транспонування за нотами.

Важливо дібрати матеріал для транспонування з урахуванням слабких сторін технічного розвитку учня. Для «слабких» учнів корисно транспонувати все, що розучується в класі за фахом, особливо «важкі» місця музичного твору.

Кількість транспонованих творів індивідуальна для кожного учня. Рекомендовано добирати репертуару зі збірок для початківців, який набагато легшим за виконувані твори.

Транспонування за слухом. Це відтворення знайомих або вперше почутих мелодій у різних тональностях без допомоги нот і виконання нескладної мелодії від різних клавiш. Має відбуватися усвідомлення напрямку мелодії, інтервального складу.

До початку роботи слід з'ясувати, чи чує учень висотне співвідношення звуків, напрямок мелодії, уміє визначити регістри. Для цього викладач програє мелодію без акомпанементу в різних регістрах, починаючи від крайніх і наближуючись до центру розташування клавiш.

Наступний етап – виконання мелодії голосом під акомпанемент викладача. Можна запропонувати учневі проспівати мелодію в різних тональностях, виконати кожен новий куплет в іншій тональності, згодом підсумувати кількість тональностей, які було змінено в процесі виконання.

Для визначення руху мелодії доцільно використовувати ручні знаки, які допомагають відстежувати мелодійний малюнок. Для полегшення запам'ятовування можна розділити мелодію на фрагменти.

Наступний етап транспонування – це безпосередньо за допомогою музичного інструмента. Підбір за слухом найлегше починати з мелодій на одному звуці, згодом переходити до двох сусідніх звуків, до мелодії в обсязі терції, кварта.

Транспонування більш складних мелодій необхідно починати з білих клавiш, проте використання чорних клавiш неминуче. Спочатку краще починати з поступового руху, потім переходити на мелодії зі стрибками на стійкі ступені, потім на нестійкі. Обрана частина мелодії має обов'язково закінчуватися стійким звуком, або педагог сам має продовжити мелодію до тоніки. Перед початком транспонування учень має визначити стійкі звуки тональності.

Транспонування за нотами. Транспонування за нотами – найрадикальніший засіб розвитку музичного слуху, пам'яті, уваги, навичок читання з аркуша і техніки. Рука піаніста звикає грати з будь-якої клавiші,

незалежно від того, куди припадає перший палець – на білу чи чорну клавішу (за умови збереження аплікатури). Транспонування сприяє встановленню зв'язку між рухом та слухом, але це можливо при знанні тональностей.

При першому програванні мелодії слід визначити тональність, стійкі та нестійкі ступені, тонічний тризвук, що буде орієнтиром, опорою мелодії.

Для транспонування п'єси в іншу тональність потрібно визначити:

- основну тональність твору і, якщо є, переходи в інші тональності;
- у межах якого акорду формується мелодія (основний тризвук чи обернення);
- напрямки мелодії;
- інтервали в русі мелодії – поступово чи стрибками;
- наявність інших акордів.

Потім обирається нова тональність, у якій визначаються стійкі та нестійкі ступені, які рекомендується на інструменті тримати лівою рукою. На першому етапі навчання транспонується одноголосна мелодія з послідовним поступовим введенням легкого акомпанементу.

Мелодій на фігурації обумовлює гармонійну основу, але спочатку треба знайти тонічний акорд протягом усього музичного твору, згодом – решту акордів.

Таким чином, транспонування розвиває не тільки слухові уявлення, а й допомагає розвинути учня технічно, опанувати топографію інструмента, допомагає засвоїти музично-теоретичний матеріал при виконанні практичних завдань.

Список використаних джерел

1. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепіано. Львів : ЛДМА, 2001. 224 .
2. Перлини української фортепіанної музики 5–7 клас / упоряд. Є. Шелестова, М. Чикаренко. Київ : Музична Україна, 2014. 78 с.
3. Скуратовський В. Альбом для дітей. Фортепіано. Педагогічний репертуар мистецької школи. Київ : Мелосвіт, 2018. 28 с.